

Motion till riksdagen

1988/89:L703

av Bengt Westerberg m. fl. (fp)

Konsumentpolitiken

A. Inledning

Konsumentpolitikens tre fronter

Det finns i huvudsak tre fronter för att stärka konsumentens ställning i ekonomin:

- Mera marknadsekonomi, d.v.s. stärkt etableringsfrihet och konkurrens, fri prisbildning, konsumtionsneutral beskattning samt mindre regleringar och subventioner av den privata konsumtionen. Dessa frågor behandlas i motionens avdelning B.
- Konsumentutbildning och konsumentupplysning d.v.s. det som traditionellt räknas till konsumentpolitiken. En liberal politik inom detta område bygger på att ge konsumenterna bättre information och kunskap – inte att reglera och styra deras inköp. Folkpartiets viktigaste krav är ett utbyggt varudeklarationssystem. Dessa frågor behandlas i motionens avdelning C.
- Reformering av den offentliga sektorn i syfte att öka valfriheten för medborgarna inom områden som t.ex. vård, omsorg, utbildning, etermedier och teletjänster. Här ingår också att stimulera enskilda alternativ till de offentliga monopolen. Dessa frågor behandlas utförligt i en särskild partimotion från folkpartiet till detta riksmöte och berörs därför inte närmare i denna motion.

B. Stärk marknadsekonomin

Den ekonomiska liberalismens fader Adam Smith konstaterade:

Konsumtionen är meningen och målet med all produktion. Producenternas intressen bör tillgodoses endast i den mån det är nödvändigt för att främja konsumenternas intressen. Regeln är så självklar att varje försök att bevisa den skulle te sig absurt.

Tyvärr är det inte självklart i politiken att konsumentintresset skall sättas främst. Visserligen är konsumenterna i majoritet på alla marknader, men producenterna – företagare och anställda – är ofta bättre organiserade. Det beror på att producenterna är starkt engagerade på just "sin" marknad medan konsumenterna har sitt engagemang uppsplittrat på en rad marknader. Producenterna kan därigenom lättare få gehör för sina ståndpunkter.

Detta gäller främst de marknader där omfattande politiska ingrepp

förekommer. På sådana marknader är utrymmet större för förhandlingar, diskussioner och påtryckningar än på oreglerade marknader. Politiska ingrepp på en marknad leder till att sk järntrianglar etableras, d.v.s. allianser mellan intresseorganisationer, fackmyndigheter och fackpolitiker. Ett betydande exempel på detta är jordbrukspolitiken.

I sådana överläggningar får producenterna en stark ställning inte bara p.g.a. att de är välorganiserade och att de kan utveckla en informell gemenskap med järntriangelns övriga parter. Ju längre från producentintresset man kommer, desto svårare är det också att få en tillräcklig detaljkunskap om den verksamhet som skall regleras.

Alla företag har dock inte en lika stark förhandlingsposition. Politiska ingrepp tenderar att gynna stora företag på bekostnad av små, och att gynna etablerade företag på bekostnad av dem som startar nya. Detta snedvrider konkurrensen och hämmar utvecklingsförmågan i ekonomin, vilket drabbar konsumenterna.

Liberaler har i alla tider slagits för marknadsekonomin därför att inget annat ekonomiskt system värnar konsumenten lika bra som detta system. Vår grunduppfattning är att konsumenternas intressen gynnas bättre i en ekonomi som styrs av marknadens osynliga hand än av förhandlarnas osynliga handslag.

För folkpartiet är det en huvuduppgift att värna om konsumentintresset. Vi gör det utifrån vår ideologiska övertygelse och i medvetande om att andra partiers bindningar till starka producentintressen – LO, LRF, SAF m.fl. – gör att de inte på samma sätt kan anlägga ett konsekvent konsumentperspektiv.

Det finns också hos socialistiska politiker – och i ännu högre grad bland miljöpartister – en förmyndarattityd som innebär att man ofta vill tillgripa politisk styrning för att trycka på andra människor sina egna värderingar om lämpliga och olämpliga produkter och livsstilar.

Att folkpartiet främst värnar konsumentintresset betyder inte att vi anser att företagsamheten skulle vara ett skadligt inslag i samhällsutvecklingen eller att företagare är ondsinta. Tvärtom är entreprenörer en av de viktigaste drivkrafterna i utvecklingen mot ett bättre samhälle. Och företagare har förmodligen varken en bättre eller sämre moral än människor i allmänhet.

I en marknadsekonomi med konkurrens kommer företagen att anstränga sig för att tillgodose konsumenternas intresse. Inte därför att de nödvändigtvis är så godhjärtade utan därför att de själva tjänar på det. Naturligtvis finns det alltid människor som är beredda att utan egen vinning göra uppoffringar för andra. Men poängen med marknadsekonomin är att konsumenternas intressen kan tillgodoses även om så inte är fallet.

Etablerade intressen har alltid talesmän medan nya idéer ofta kan segra endast genom att prövas i praktiken. Därför är det mycket viktigt med etableringsfrihet och konkurrens. Den tvingar etablerade organisationer att följa med i utvecklingen. Den ger entreprenörer möjligheter att försöka slå ut gamla institutioner. Nyetablering är en förutsättning för utveckling och anpassning till nya behov och nya villkor i samhället.

För att stärka konsumentperspektivet i det politiska arbetet kan följande förhållningsregler vara till hjälp:

- Var medveten om att även politikernas värderingar och uppfattningar ofta är starkt subjektiva. Om man vill påverka andra människors konsumtion, beteenden eller livsstilar, bör man i regel inskränka sig till opinionsbildning.
- Avstå från detaljregleringar om det inte är uppenbart att en fri marknad leder till allvarliga samhällsproblem. Annars är risken uppenbar att de regleringsfel som uppstår blir större än de marknadsfel som man skulle råda bot på.
- Undvik att skapa en onödigt hög "regleringsberedskap" genom att t.ex. ge regering och myndigheter fullmakter att vid behov införa nya ingrepp. Snarare bör t.ex. näringsfriheten grundlagsskyddas för att motverka effekterna av en plötslig regleringsiver.
- Var medveten om att den ekonomiska utvecklingen aldrig sker efter ett förutsebart mönster. Plötsligt inträffar oförutsedda förändringar i t.ex. produktionsteknik eller efterfrågan. Denna osäkerhet talar för att marknadskrafterna bör ges ett stort spelrum. Det är genom experiment, inte genom planering, som framsteg normalt åstadkommes. Kom ihåg att de verkligt banbrytande idéerna vanligen uppstår utanför, och i konflikt med, de etablerade intressena.
- Undvik att ge politiker producentansvar. Det är ofta bättre att upphandla tjänster i stället för att driva verksamheter i egen regi. Politiker kan då undvika "dubbla lojaliteter" till konsumenter och producenter och i stället vara renodlade konsumentföreträdare. Inom områden där det är önskvärt med offentlig produktion men där privata alternativ också kan förekomma, måste man skilja på rollerna som ansvarig för den offentliga produktionen och som upphandlare, övervakare, regelmakare etc. Offentlig verksamhet som lika gärna kan bedrivas av enskilda producenter bör avvecklas eller säljas.
- Lyssna på och respektera intresseorganisationer men inse att de företräder särintressen. Politikerns uppgift är en annan, nämligen att företräda allmänintresset. Säg nej, när särintressena vill gå för långt. Se även till att politiker får tillräckliga resurser, så att inte särintressena tillskansar sig informationsövertag och problemformuleringsprivilegier.
- Se till att det finns fristående forsknings- och utredningsorgan som kan ta fram även sådan kunskap och information som är obekvämt för producent- och regleringsintressena.

Rubba inte den ekonomiska balansen

De utvecklade länderna uppvisar en rik provkarta på politiska ingrepp i ekonomin. Många kan försvaras även från liberala utgångspunkter: att skydda en svagare part, att motverka monopol och karteller, att förhindra miljöförstöring, att underlätta informationsspridning och rörlighet o.s.v. Men ingrepp medför också risker genom att de kan skada marknadsekonomins funktionsförmåga.

Marknadsekonomin har en inbyggd tendens till att skapa jämvikt mellan utbud och efterfrågan ("den osynliga handen"). Marknadsekonomin har också mycket starka dynamiska egenskaper som främjar utveckling och anpassning till förändrade omständigheter. Dessa egenskaper är inte en gång för alla givna utan beror på i hur stor utsträckning två villkor är uppfyllda: fri konkurrens och fri prisbildning.

Genom den fria konkurrensen – d.v.s. etableringsfrihet, frihandel o.s.v. – skapas förutsättningar för valfrihet, prispress, effektivitet, utveckling och anpassning. Priserna har i en sådan ekonomi tre viktiga funktioner:

- att informera producenter och konsumenter om den samhällsekonomiska kostnaden och nyttan av olika varor och tjänster,
- att styra resursanvändningen så att nyttan maximeras och kostnaderna minimeras,
- att kompensera människor som gör samhällsnyttiga insatser.

Prissystemet utför härigenom en gigantisk samordning. Varje dag skall miljontals olika aktiviteter hos producenter och konsumenter koordineras. Naturligtvis kan en marknadsekonomi inte nå en perfekt samordning i alla avseenden vid varje tidpunkt. Men marknadsekonomin inrymmer starka anpassningsmekanismer som träder i kraft om obalanser uppstår. Obalanserna fungerar som signaler för konsumenter och producenter att ändra sitt beteende och för entreprenörer att finna nya lösningar.

Prisregleringar, ransoneringar, förbud och andra marknadsingrepp kan för stunden ta bort obalanser – eller åtminstone göra dem mindre synliga. Dessa åtgärder påminner dock om metoden att slå sönder tryckmätaren då det blir övertryck i en ångpanna. Eller om den medicin Georg Karl von Döbeln begärde vid Jutas:

"som gör mig för i morgon sjufalt värre, men hjälper mig i dag på mina ben".

Det är inte bara politiska ingrepp som kan utgöra konkurrensbegränsningar och prisingrepp. Företag, näringslivsorganisationer och fackföreningar kan genom avtal eller på andra sätt försvåra nyetablering, priskonkurrens eller produktutveckling.

Ett aktuellt exempel är den guldsmedsbutik med lågprisprofil i Dalsjöfors, Hedbergs Guld och Silver AB, som har utsatts för leveransvägran. NO har överlämnat ärendet till marknadsdomstolen för prövning.

I andra fall har fackliga organisationer genom blockader försökt stoppa vissa företag. Elettan i Stockholm har t.ex. genomfört blockader mot enmansföretag som inte har tecknat kollektivavtal samtidigt som facket har vägrat att teckna kollektivavtal med dem därför att de inte har några anställda. NO har för närvarande inga lagliga möjligheter att stoppa detta utan har i stället uppmärksammat regeringen på problemet. Men regeringen har inte gjort någonting för att lösa det.

Ingreppens nackdelar

En samhällsekonomisk kostnad för ingrepp är den administration de fordrar, i såväl myndigheter som företag. De kan därutöver ha negativa effekter på

den ekonomiska balansen. Dessa indirekta kostnader är ofta betydligt större än de direkta administrationskostnaderna.

Mot. 1988/89
L703

Konkurrensbegränsande åtgärder har bl a följande nackdelar:

- Valfriheten för konsumenterna blir mindre därför att vissa produkter inte introduceras på marknaden.
- Priserna blir högre genom att producenterna kan ta ut större vinster och löner.
- Effektiviteten blir lägre genom att motivationen att pressa kostnaderna, höja kvaliteten och förbättra servicen försvagas.
- Utvecklingsförmågan i ekonomin blir sämre pga mindre konkurrens-tryck, färre nyetableringar, större osäkerhet om spelregler i framtiden, högre utvecklingskostnader eller pga att regelsystemen inte är tillräckligt flexibla för att inrymma t.ex. teknisk utveckling.
- Anpassningen till förändrade förutsättningar kommer att ta längre tid, av samma skäl som ovan.

Ingrepp i den fria prisbildningen kan ha följande nackdelar:

- Regleringar som gör att priset ligger under den nivå där jämvikt mellan efterfrågan och utbud uppnås, skapar brister. Köer och svarta marknader blir följden (bostadsköer och svarta lägenheter, taxiköer och svarttaxi). Godtyckliga fördelningseffekter uppstår genom att vissa kommer över produkten till det låga priset medan andra blir utan.
- Om producenterna garanteras ett pris som ligger över jämviktspriset uppstår överskott (smörberg, fläskberg och mjölksjöar).
- Administrativt fastställda priser bygger vanligen på en osäker myndighetsbedömning av olika företags kostnadsförhållanden. Risker är stora för företagen strävar efter att kunna motivera ett så högt pris som möjligt snarare än att hitta vägar för att sänka priset. Prisstelheten blir större vid kostnadsänkningar.
- Subventioner, punktskatter och differentierad moms innebär konsumtionsstyrning, vilket sänker välfärden. Konsumenterna får inte genom priserna information om vad produkterna kostar att producera. Därför väljer de andra produkter än de skulle ha gjort om de fritt hade fått disponera en viss summa pengar och priserna hade motsvarat de samhällsekonomiska kostnaderna.
- Subventioner medför lätt minskad effektivitet och kostnadshöjningar i produktionen bl a därför att prismetvetandet minskar. Konsumenterna får mindre motivation att hushålla med resurserna. Det blir lättare för producenterna att avstå från rationaliseringar, välja dyrare lösningar eller att höja priserna.
- Subventioner har ofta oavsiktliga fördelningseffekter. Ibland kan dessa t o m vara större än den omfördelning som subventionen syftade till.
- Subventioner finansieras med skatter. Höjningar av skattetrycket innebär en samhällsekonomisk kostnad genom den effektivitetsförlust som uppstår av att det lönar sig sämre att arbeta, spara och investera.

Regleringssystem har en egen inneboende dynamik som gör att de kan växa av egen kraft. Detta beror på att ingrepp ofta ger upphov till nya och politiskt svårbemästrade problem. Ingrepp som avsåg att lösa tillfälliga problem blir lätt permanenta.

Jordbruksregleringarna i Sverige tillkom under 1930-talskrisen för att stödja det lågproduktiva jordbruket. I dag är jordbruket högproduktivt och stödsystemet långt mer omfattande. Valutaregleringen infördes 1939 som en tillfällig beredskapsåtgärd med anledning av världskrigets utbrott. Först i år tycks socialdemokraterna vara så säkra på att kriget har avslutats, att valutaregleringen kan avskaffas.

Även bostadsregleringarna infördes under andra världskriget som en kristidsreglering. Därefter blev motivet främst att bygga bort bostadsnöden. I dag stiger subventionerna snabbt trots att det finns fler lägenheter än hushåll i landet, trots att bostadsnöd är mycket mera ovanligt än för några decennier sedan och trots att de inte skapar någon välfärdsutjämning.

Ju mer regleringssystemen expanderar, desto större är sannolikheten för oavsiktliga konsekvenser och konflikter mellan olika regelsystem. Behovet av informationsinhämtning och samordning ökar. Överordnade organ begär mer underlag från underordnade. Ledningsproblemen växer.

Det uppstår en självgående process i riktning mot ökad reglering likt en maskin där friktionen ständigt tilltar och verkningsgraden sjunker. Allt mer av energin går förlorad i de inre processerna och en allt mindre del når de avsedda avnämarna.

Konsumentdemokrati eller ekonomisk demokrati?

Inom socialdemokratin finns en övertro på det politiska systemets rättfärdighet och kapacitet. Man tycks inte se några principiella gränser för det politiska systemets expansion. Socialdemokraterna tillmäter dessutom kollektiva beslut i allmänhet och politiska beslut i synnerhet ett högre värde än beslut som fattas på marknaden. I det socialdemokratiska partiprogrammet slås fast att:

”Hela den ekonomiska verksamheten måste samordnas till en planmässig hushållning under medborgarnas kontroll. – – – Socialdemokratin strävar efter att samordna den ekonomiska verksamheten i en planmässig hushållning, för att inrikta produktionen på att tillgodose medborgarnas behov.”

I den ideologiska handbok – ”Vad är socialdemokrati?” – som Ingvar Carlsson utgav tillsammans med Anne-Marie Lindgren 1983 beskrivs marknadsekonomin på följande sätt:

”I ett konkurrenssystem uppfattas det som självklart att hela priset tillfaller dem som vinner; förlorarna behöver man inte ta hänsyn till. Så fungerar det i den kapitalistiska ekonomin – den enes död är den andres bröd, som ordspråket konstaterar. Framgången köps alltid på någon annans bekostnad. – – – All konkurrens förutsätter att några – de flesta, i själva verket – slås ut.”

Socialdemokratiens långsiktiga strategi är att införa en ekonomisk demokrati, d.v.s. att öka den politiska styrningen och det kollektiva ägandet.

Detta kommer att sätta konsumenterna i en sämre ställning genom att konkurrensen och marknadsprisbildningen minskar eller försvinner. Men det finns ytterligare en faktor som gör saken än värre.

I socialdemokraternas tal om ekonomisk demokrati riskerar statsmakt och producentmakt att vävas samman. Den offentliga sektorn och löntagarnas organisationer kommer att kontrollera företagen. Ambitionen är att de två grenarna på arbetarrörelsens träd – SAP och LO – tillsammans skall kunna fatta de avgörande besluten.

Då socialdemokraterna talar om ekonomisk demokrati är det oftast producentperspektivet som dominerar. Det starka LO-inflytandet gör att de anställdas intressen sätts i främsta rummet. Den dominerande konflikten i ekonomin är, enligt socialdemokraterna, den mellan ägare och anställda. Att konsumenterna har ett annat intresse än producenterna – såväl ägare som anställda – nämns ytterst sällan.

Ibland verkar det som om konsumenten över huvud taget inte existerar i socialdemokratins verklighetsbild. Marknadskrafterna omfattar enbart företag – inga konsumenter. Ett citat från Ingvar Carlssons valpamflett från 1988 "Idéer som bär" – är ett tydligt exempel på detta:

"Vad har marknadskrafterna för intresse av att på allvar värna gemensamma tillgångar som de vet att de aldrig kommer att kunna äga, aldrig kommer att kunna sätta sitt firmamärke på, som luft, hav, skärgård, fjäll? Deras främsta intresse är nästa delårsrapport."

Samma uppfattning har uttryckts av Thage G Peterson:

"De fria marknadskrafterna som omhuldas så varmt är ingenting annat än ett täcknamn på kapitalägare som i första hand ser till sin egen kortsiktiga vinst."

Vi kommer aldrig att ställas inför ett val mellan marknadsekonomi och planekonomi. Inte minst sviterna efter löntagarfondsdebatten har fått socialdemokraterna att inse att de inte genom ett stort grepp kan byta ekonomiskt system. Deras strategi är i stället att genom en ständig utveckling – oftast i små, men ibland i större steg – förändra samhället i socialistisk riktning.

Att konsumenternas val på en fri marknad skall begränsas framgår bl a av den socialdemokratiska partistyrelsens yttrande till 1987 års partikongress:

"Socialdemokratins mål är att demokratin ska genomsyra alla samhällsområden och allt samhällsarbete. --- Den politiska demokratin har vi erövrat. Vi eftersträvar också social, kulturell och ekonomisk demokrati.
---"

Det handlar om en avvägning mellan *privata* beslut – det vi var och en avgör själva, *demokratiska* beslut, där vi alla har lika rätt till inflytande och beslut som avgörs på *marknaden*, där vi har inflytande som konsumenter och i förhållande till köpkraft."

Och att "demokratins verkningskrets måste vidgas", har Ingvar Carlsson framhållit vid ett flertal tillfällen.

Partikongressen beslöt bl a att socialdemokraterna och LO tillsammans skall utreda hur arbetet för ekonomisk demokrati skall fortsätta under 1990-talet, då fondsystemets utbyggnad är avslutad. Det genomgående temat

är hur människor som medborgare och anställd – men inte som konsument – genom sina organisationer skall få större makt i ekonomin.

Socialdemokraterna är ytterst ovilliga att precisera vad de konkret avser att göra för den ekonomiska demokratin – särskilt omedelbart före ett val. Men det finns åtskilliga exempel från senare år på hur en socialdemokratisk politik skiljer sig från en liberal politik som syftar till att stärka konsumenternas ställning:

- Socialdemokraterna har motsatt sig grundlagsskydd för näringsfriheten och i stället utvidgat omfattningen av näringstillstånd inom restaurang- och transportbranscherna.
- Socialdemokraterna har tillåtit fackförbund att teckna kollektiva hem- och bilförsäkringar utan att de medlemmar som ansluts begär det.
- Socialdemokraterna har inte gjort något för att stoppa fackliga blockader mot småföretagare.
- Socialdemokraterna har vid flera tillfällen gått emot krav från folkpartiet på borttagande av tekorestriktionerna och valutaregleringen.
- Socialdemokraterna har infört allmänt prisstopp fyra gånger sedan 1982 och regelbundet förlängt regeringens prisregleringsfullmakt.

Kort efter valet 1985 presenterade arbetarrörelsens nordiska samarbetskommitté, SAMAK, en rapport som bl a föreslog långtgående prisingrepp. I gruppen ingick Kjell-Olof Feldt. SAMAK-gruppen säger att "möjligheterna för konsumenterna att uppträda prismedvetet inför mängden av differentierade varor är ganska begränsade". SAMAK vill därför "stoppa okynnesprishöjningar". Givetvis förutsätter detta en mycket detaljerad priskontroll, något som enligt SAMAK "underlättas av den nya informationsteknologin".

- Socialdemokraterna har infört punktskatt på videobandspelare. Dessutom finns det starka krafter inom socialdemokratin som vill införa en båtskatt med utnyttjande av det båtregister som de har drivit igenom i riksdagen.
- Socialdemokraterna har givit direktiv till utredningen om indirekta skatter att pröva frågan om differentierad moms trots att en utredning för bara några år sedan klart avvisade denna tanke.
- En av socialdemokraterna tillsatt utredning föreslog förra året att extrapriser skulle förbjudas. Jordbruksminister Mats Hellström har uttryckt sympati för förslaget. Socialdemokraterna har i olika sammanhang föreslagit en reglering av handelns påslag inom teko-området i syfte att gynna de dyrare svensktillverkade produkterna.
- Socialdemokraterna ifrågasätter de fria affärstiderna och har därför tillsatt en utredning som skall se över frågan. Då riksdagen våren 1988 diskuterade affärstiderna vägrade den socialistiska majoriteten att uttala att de fria affärstiderna skall vara kvar.

Senast dessa utreddes sade socialdemokraterna i utredningen – däribland det nuvarande statsrådet Anita Gradin – att affärerna skulle få ha öppet mellan kl 8 och 20 på vardagar, mellan kl 8 och 15 på lördagar och två söndagar per år. Kiosker och liknande försäljningsställen skulle däremot få ha öppet även på andra tider. Men de skulle bara få sälja vissa produkter.

Nedan redovisas exempel på tillåtna och förbjudna varor, enligt det socialdemokratiska förslaget.

Mot. 1988/89
L703

Söndagstillåtet	Söndagsförbjudet
chips	potatis
socker	salt
damstrumpor	herrstrumpor
kassettband	grammofonskivor
pappersnäsdukar	tygnäsdukar
toalettpapper	hushållspapper

- Socialdemokraterna har dragit igång det s k ROT-programmet som har medfört onödiga lägenhetssammanslagningar och dyra ombyggnader inte sällan i strid med de boendes önskemål.
- Socialdemokraterna har försvårat ombildningen till bostadsrätter samt givit HSB och Riksbyggen möjligheter att införa hembudsskyldighet, d.v.s. en inskränkning i rätten att sälja sin bostadsrätt. De har också varit inne på att införa priskontroll på bostadsrätter.
- Socialdemokraterna har tappat kontrollen över utvecklingen av bostads-subventionerna och har försökt möta snart sagt varje nytt bostadspolitiskt problem med nya subventioner.

Avregleringarnastid?

Statliga regleringar, subventioner och punktskatter är förvisso inte något nytt. Utmärkande för det ekonomiska system som föregick dagens västerländska marknadsekonomier, nämligen merkantilismen, var bl a statliga ingrepp som förhindrade att fria marknader uppstod.

Det som präglade 1800-talet i många västländer, inte minst Sverige, var en allmän liberalisering av det ekonomiska livet. I Sverige togs viktiga steg 1846 och 1864 genom att avskaffa skråväsendet och öka näringsfriheten. Detta lade grunden till det industriella uppsving vårt land upplevde årtiondena kring sekelskiftet.

För 100 år sedan var det industrisektorn som kunde expandera genom avregleringen. I dag finns det motsvarande möjligheter inom tjänstesektorn.

I USA har flera delar av denna sektor avreglerats under presidenterna Carter och Reagan. Ett exempel är flygtrafiken, vilket har medfört en vitalisering: ökad effektivitet, lägre priser, fler flyglinjer, ökat resande och mer differentierad service. Gamla företag har gått omkull och nya har uppstått. Även banker, fastighetsförmedling, järnvägar, lastbilstransporter och telefontjänster har avreglerats och vitaliserats.

Också i Japan och EG har en avreglering inletts inom olika sektorer. Denna internationella liberalisering har även medfört försiktiga avregleringar i Sverige, t.ex. av kreditmarknad och telekommunikationer. I en allt mer internationaliserad ekonomi blir det svårare för ett land att behålla regleringar då andra avreglerar.

Det är knappast av ideologisk övertygelse utan snarast pga denna

internationella utveckling som socialdemokraterna under 1980-talet har genomfört vissa avregleringar. Regeringen har aviserat ytterligare några avregleringsförslag, avseende bl a valuta och teko vilket vi från liberalt håll givetvis hälsar med tillfredsställelse. Men hade socialdemokraterna inte varit styrda av socialistiska dogmer, skulle förslag till avregleringar ha lagts för länge sedan. Ännu återstår också att se hur långt regeringen är beredd att gå i liberaliserande riktning.

Det är uppenbart att de avregleringar som har genomförts i Sverige, t.ex. affärstidsregleringens avskaffande på 1970-talet samt av telekommunikationer och kreditmarknad på 1980-talet, har inneburit en förbättringar för konsumenterna, utan att regleringsanshängarnas farhågor har besannats.

Såväl historiska som internationella erfarenheter talar entydigt för att avregleringar är vitaliserande för samhällsutvecklingen. Jämför det liberala Storbritannien på 1700-talet med det merkantilistiska Frankrike! Jämför dagens Västeuropa med Östeuropa! Jämför mer liberala och mer reglerade u-landsekonomier!

Till dessa erfarenheter skall läggas den betydande kunskap om negativa effekter av politiska ingrepp som under 1980-talet har presenterats i olika forskningsrapporter och offentliga utredningar. Nyligen har statens pris- och konkurrensverk beräknat att konsumenterna 1983–1988 skulle ha tjänat 23 miljarder kronor om jordbruket, persontransporterna, teko och bostadssektorn inte hade varit reglerade.

Liberala reformer

Med utgångspunkt från ovanstående analys kan följande reformprogram skisseras i syfte att stärka marknadsekonomin – och därmed konsumenternas – ställning i svensk ekonomi. I särskilda motioner till detta riksmöte utvecklar folkpartiet sin syn på dessa frågor. Vad som sägs i detta avsnitt bör ges regeringen till känna som riktlinjer för pris- och konkurrenspolitiken.

1. Stärk näringsfriheten

Grunden för en konsumentvänlig ekonomi är en marknadsekonomi byggd på etableringsfrihet och fri konkurrens. Näringsfriheten bör skyddas i grundlagen. Etableringskontroll bör finnas bara om den kan motiveras med hänsyn till enskilda människors säkerhet och hälsa. Avtal på arbetsmarknaden skall inte kunna inskränka näringsfriheten.

2. Bekämpa monopol och konkurrensbegränsningar

Näringsfrihetsombudsmannen bör snabbt och effektivt kunna ingripa mot monopol och konkurrensbegränsningar som inte har uttryckligt stöd i lagen. Ett förbud mot bindande priskarteller och annat långtgående horisontellt prissamarbete bör övervägas.

Offentliga producenter som verkar på konkurrensutsatta marknader skall inte kunna utnyttja sin särställning för att få konkurrensfördelar framför privata företag. Kommunerna skall inte få bedriva näringspolitik som snedvrider konkurrensen eller göra diskriminerande upphandlingar.

Skattesystemets och valutaregleringens inlåsning av vinstmedel är en

viktig orsak till den senaste tidens "fusionsvåg", d. v. s. att stora och vinstrika företag köper upp andra företag. Genom att ta bort dessa inlåsnings effekter kan vinstmedlen slussas ut på kapitalmarknaden i stället för att användas till företagsammanslagningar.

Mot. 1988/89
L703

3. Förbättra för småföretagen

Dagens skattesystem lägger en mycket stor skattebörda på småföretagen. Historiskt vinstrika företag får en förmånligare behandling än nya och expanderande företag. Företagsbeskattningen bör läggas om bl a så att skattesatsen för rörelseinkomster kraftigt sänks samtidigt som möjligheterna till fondavsättningar och annan vinstreglering begränsas. Förmögenhetsskatten på arbetande kapital bör avskaffas.

Krånglet måste minska, t.ex. genom att införa särskilda och förenklade regler för nyetableringar och små företag. De ekonomiska spelreglerna måste bli mer stabila. Rättssäkerheten bör stärkas genom att generalklausulen mot skatteflykt liksom bevissäkringslagen avskaffas. Betalningssäkringslagen och andra lagar som kan användas på ett sätt som allvarligt skadar seriösa företagare måste omarbetas. De kollektiva löntagarfonderna skall avskaffas.

4. Avskaffa handelshinder

Sverige bör delta i det europeiska integrationsarbetet och sträva efter ett så nära samarbete till EG som vår neutralitetspolitik möjliggör.

Kampen mot handelshinder avser inte bara tullar och importkvoter utan även t.ex. "frivilliga" exportbegränsningar – mot bl a kläder och bilar – och statsunderstödda "köp svenskt-kampanjer".

Det är framför allt tre områden där den internationella handeln är begränsad: jordbruk, teko och tjänster. På alla dessa områden är det angeläget att handelshindren undanröjs.

Handelshindren för jordbruks- och trädgårdsprodukter kan av främst beredskapsskäl inte avskaffas helt. Priserna på världsmarknaden är ofta rena dumpingpriserna och har inget med produktionskostnaderna att göra. Målet måste vara att alla i-länder kraftigt minskar ingreppen inom dennasektor och att handeln liberaliseras. För vissa produkter, bl a frukt, grönsaker och blommor, kan det svenska gränsskyddet minska redan nu. Även för fläsk, ägg och broiler bör en liberalisering vara möjlig.

Tekoregleringarna bör omedelbart avvecklas. Sverige bör driva på de internationella förhandlingarna i syfte att liberalisera tjänstehandeln. Vi bör snarast avskaffa valutaregleringen.

5. Stoppa prisstoppen

Prisstopp bör bara kunna tillgripas vid akuta krissituationer. De skall då vara kortvariga och kombineras med andra stabiliseringspolitiska åtgärder. Därför har folkpartiet motsatt sig de fullmaktslagar som har givit regeringen möjligheter att när som helst tillgripa prisregleringar. Vi noterar med tillfredsställelse att regeringen hösten 1988 inte kom med sin traditionella begäran om förlängd prisregleringsfullmakt.

6. Gör den indirekta skatten mer enhetlig

Det finns inget skäl för punktskatter på t.ex. parfym, deodorant, smink, choklad, konfektyrer, läskedrycker och videoapparater. Det finns däremot uppenbara samhällsekonomiska och sociala skäl för en hög skatt på alkohol och tobak. Alkoholskatten bör dock i högre grad knytas till mängden alkohol snarare än till priset, så att den inte blir en lyxskatt på t.ex. kvalitetsviner.

Förslag till differentierad moms bör avvisas. I stället bör strävan vara att göra momssystemet mer enhetligt. Momssystemet får inte snedvrida valet mellan egen regi och entreprenad, varken i privat eller offentlig sektor.

7. Sänk marginalsatterna

De höga marginalsatterna gör skattefria eller lågt beskattade förmåner liksom avdragsmöjligheter mycket lönsamma. Det innebär en konsumtionsstyrning till sådana varor och tjänster som är skattefria, lågbeskattade eller avdragsberättigade. Sänkta marginalsatter skulle också ge konsumenterna större möjligheter att köpa personalintensiva tjänster i stället för att utföra arbetet själva.

8. Detaljreglerade detaljhandeln

Extrapriser bör inte förbjudas. Det finns heller ingen anledning för staten att reglera hur handeln fördelar sina påslag mellan olika produkter.

De fria affärstiderna måste bevaras. Inte minst för barnfamiljer och människor med oregelbundna arbetstider är det viktigt att kunna göra sina inköp på kvällar och helger.

I dag kan kommunerna styra lokaliseringen av butiker och bli a favorisera vissa handelskedjor. Plan- och bygglagen bör ändras så att kommunernas möjligheter att styra butiksetableringar minskar.

9. Avreglera maten

Det måste vara en bestämd strävan att minska jordbruksregleringarna. En lämplig väg är att övergå till en arealersättning, d.v.s. en ersättning till jordbrukarna för att de brukar jorden. En sådan förändring skulle också vara bra från miljösynpunkt eftersom den premierar öppna landskap snarare än högintensiva produktionsmetoder.

Arealersättningen bör kombineras med att prisbildningen släpps fri inom landet, vilket ökar konkurrensen och sänker livsmedelspriserna. Därigenom kan även en framtida reduktion av handelshindren underlättas. Det bör prövas om produktionen av fläsk, ägg och broiler kan avregleras helt.

Det är önskvärt att konkurrensen i förädling och distribution av livsmedel ökar. Det måste finnas större utrymme för fristående producenter, småskalig produktion och för producenter med särskild produkt- eller kvalitetsinriktning. De politiska ingreppen får inte användas för att försvåra för nya produkter att ta sig in på marknaden.

Livsmedelssubventionerna bör avvecklas och pengarna i stället användas till att höja barnbidragen.

10. Avreglera bostäderna

Byggnormerna måste få mindre betydelse och konsumenternas önskemål väga tyngre. Det innebär bl a att de omfattande lägenhetssammanslagningarna och den ibland alltför höga ambitionen vid ombyggnader måste upphöra. Det bör inte vara möjligt att få statliga lån för lägenhetssammanslagningar om det inte finns påvisbart överskott av smålägenheter på orten.

Det är de boende som skall avgöra vilken upplåtelseform de skall ha. Möjligheterna för hyresgäster att bilda bostadsrätter måste förbättras. Alla former av hembudsskyldighet måste avvisas.

Hyresgästföreningen är med och dömer i hyresnämnd och bostadsdomstol. Föreningen skall godkänna ombyggnader och de förhandlar om hyror och inkasserar ersättningar även från dem som inte är medlemmar. Hyresgästföreningens monopol måste brytas och fristående sammanslutningar och enskilda hyresgäster få större inflytande.

Bruksvärdesystemet medför bl a att en bostads läge i alltför liten grad påverkar hyran. Dessutom kan attraktiva kulturhus, på grund av t.ex. lägre takhöjd, få en lägre hyra än mindre attraktiva nybyggda hus. Därför måste bruksvärdesystemet reformeras så att det bättre speglar konsumenternas värderingar.

Beskattnings- och lånevillkor för bostäder måste utformas så att olika upplåtelseformer, bostadstyper och fastighetsägare behandlas lika. Realisationsvinstbeskattningen får inte utformas så att rörligheten på bostadsmarknaden försvåras.

Bostadssubventionerna måste successivt minskas. I stället bör de grupper som är i behov av särskilt stöd, främst barnfamiljerna, få direkta bidrag utan konsumtionsstyrande effekter.

11. Avregleratrafiken

Även om en viss avreglering av taxi har ägt rum under senare år, går utvecklingen för långsam. Dessutom har en utvidgad lämplighetsprövning införts, vilket inskränker näringsfriheten. Avregleringen av taxi måste fortsätta.

Dagens behovsprövning av busstrafiken bör avskaffas eftersom den hämmar konkurrensen och gynnar etablerade företag. Sverige bör aktivt verka för en avreglering av den internationella luftfarten. Konkurrensen inom inrikesflyget bör öka genom att SAS och Linjeflyg inte längre ges ensamrätt på att trafikera vissa linjer.

12. Avreglera bank och försäkring

På bank- och försäkringsmarknaderna finns en rad konkurrensbegränsningar. Staten bör verka för ökad konkurrens och valfrihet, inte begränsa etableringar, utbud och konkurrensmedel. Exempel på reformer som bör genomföras är att ge utländska banker rätt att upprätta filialer i Sverige, att tillåta fristående försäkringsmäklare och att införa generösare placeringsregler för banker och försäkringsbolag.

I ett avseende behövs dock skärpt reglering för att stärka konsumenterna. Det gäller de kollektiva sakförsäkringarna. Det bör vara tillåtet för t.ex.

fackliga organisationer att teckna hem- och bilförsäkringar för sina medlemmar, men den enskilde måste alltid i förväg begära att hon skall anslutas och om hon avstår skall hon inte behöva betala något. I dag tillämpar vissa LO-förbund en negativ anslutningsform, d.v.s. den enskilde ansluts om hon inte tackar nej. Följden har blivit att åtminstone 100 000 hushåll helt i onödan betalar för dubbla hemförsäkringar.

Riksdagen bör av regeringen begära förslag om lagstiftning som säkrar individens rätt att fritt välja sakförsäkring.

C. Konsumentutbildning och konsumentupplysning

Vid sidan av de marknadsbefrämjande åtgärderna, behövs vissa politiska insatser för att stärka konsumenternas ställning. Syftet med dessa insatser skall vara att stödja konsumenten – inte att styra henne.

Konsumentutbildning

En liberal konsumentpolitik syftar till att ge konsumenterna information och kunskap. Den medverkar därigenom till ökade möjligheter för individerna att tillgodose sina behov och önskemål. Konsumenterna kan på så sätt bättre hushålla med både sina egna resurser och samhällets.

Det är nödvändigt att kunskapsinhämtningen börjar så tidigt som möjligt och redan i skolan. Dagens skolelever är även dagens konsumenter och blir än mer morgondagens. Eleverna skall som konsumenter kritiskt kunna värdera de varor och de budskap som når dem. De skall tränas i vardagliga konsumentfrågor och kunna väga pris mot kvalitet.

Behovet av kunskaper inom området kost och matlagning måste uppmärksammas mer. I och med att sambandet mellan kost, motion och hälsa har blivit allt mer uppenbart, växer även önskemålet om mer praktiska övningar i vardagsfärdigheter som att laga mat och möjligheter att använda tekniska hjälpmedel och att hushålla med våra gemensamma resurser.

Nödvändiga resurser i form av lokaler, utrustning och kompetenta lärare är en förutsättning för att läroplanens intentioner om kunskap i vardagsfärdigheter skall kunna uppfyllas. Ansvaret att tillgodose dessa behov åvilar den lokala skolledningen.

Konsumtionslinjen och specialkurser inom konsumtionsområdet

Folkpartiet har avvisat arbetsgruppens för översyn av den gymnasiala yrkesutbildningen (ÖGY) förslag om att konsumtionslinjen och konsumtionstekniska specialkurser i gymnasieskolan skall slopas. Då riksdagen behandlade denna fråga i maj 1988 ville riksdagsmajoriteten inte ta ställning till konsumtionslinjens framtid eftersom ett fortsatt utredningsarbete hade aviserats från regeringen.

Folkpartiet föreslog att detta utredningsarbete skulle bedrivas så skyndsamt att en konsumtionsutbildning i nya former skulle kunna erbjudas eleverna i gymnasieskolan redan läsåret 1989/90. Genom en utökning och fördjupning av innehållet i kursplanerna kan en utbildning skapas, som ger en god grund på arbetsmarknaden för både flickor och pojkar och som i vissa fall kan leda vidare till studier på högskolenivå.

Vi vill även lyfta fram den utbildning som bedrivs i landstingskommunala gymnasieskolor och lanthushållsskolor. För många ungdomar, som inte känner sig hemma i den vanliga gymnasieskolan, kan studier vid denna typ av skola, innebära en relevant utbildning inte minst inom det hemtekniska området. En utbildning som sedan kan utgöra grund för kommande yrkesverksamhet. Folkpartiet vill därför framhålla den betydelse dessa skolor har.

Riksdagen bör ge regeringen till känna vad som ovan anförts.

Konsumentupplysning

Varuprovningar

Att före köp kunna jämföra olika varors egenskaper och kvaliteter är ett starkt önskemål från konsumenterna. Konsumentverket, KOV, utför nu på eget initiativ och i egen regi jämförande provningar men tyvärr i alltför begränsad omfattning. Ett problem är att jämförande varuprovningar kräver stora resurser.

KOV utför också provningar på uppdragsbasis för kapitalvaror som tvätt- och diskmaskiner, där efterfrågan på rådgivning är stor. Företagen/tillverkarna betalar för provningen. Efter överenskommelse med de företag som KOV fått utredningsuppdraget av, kan KOV utnyttja resultaten av provningarna i sin information till konsumenterna.

Folkpartiet anser det viktigt att båda dessa typer av provningsverksamhet kan utvidgas, dels på grund av konsumenternas efterfrågan av faktabaserad konsumentinformation, dels därför att jämförande varuprovningar ofta leder till bättre produkter.

Riksdagen bör ge regeringen till känna att provningsverksamheten bör prioriteras inom KOV:s verksamhetsområde.

Varudeklarationer

Behovet av ett varudeklarationssystem är väl dokumenterat och ökar allt eftersom antalet produkter på marknaden blir fler och fler. Dessutom blir många produkter allt mer komplicerade.

I Sverige startade varudeklarationsnämnden (VDN) sin verksamhet redan 1951 som en ideell förening. Totalt fanns drygt hundratalet gällande varudeklarationsnormer inom olika områden som livsmedel, heminredning, kläder, husgeråd och djurföda m m. Det var ett system som byggde på frivillighet från tillverkarsidan. Av skilda anledningar upphörde detta system under mitten av 1970-talet. I Danmark och Norge har man bibehållit systemet med varudeklarationsnämnder. Där samarbetar nämnderna med branschorganisationerna och ger ut standardiserad varuinformation.

VDN-systemet innebar att tillverkarna blev mer medvetna om de krav som ställdes på deras produkter och konsumenterna fick en god vägledning inför köpen.

Möbelbranschen har fortsatt att tillämpa det tidigare använda VDN-systemet som nu utvecklats till Möbelfakta. För att en möbel skall förses med

möbelfaktadeklaration krävs vissa minimikrav på hållbarhet, välgjordhet och användbarhet.

Mot. 1988/89
L703

I den allmänna debatten förs nu krav fram om märkning av andra produkter inte minst från hälso- och miljösynpunkt. I Tyskland tillämpas redan system med symbolmärkning. I Sverige diskuteras en skärpning av märkningsbestämmelserna för livsmedel. Märkningen skall kunna ge konsumenterna möjlighet att ta ställning till kvaliteten på livsmedel. Folkpartiet anser att detta är förslag i rätt riktning.

Konsumenterna skall kunna välja och även få besked om s k fettsnåla produkter. Innehållsdeklaration och näringsdeklaration måste göras enklare och bättre.

Folkpartiet anser att konsumentverket bör få i uppgift av regeringen att initiera ett samarbete med branschorganisationerna för att åstadkomma en frivillig, standardiserad varuinformation även inom andra varugrupper än livsmedel.

De bästa kunskaperna om de enskilda produkterna finns hos tillverkarna. Ansvaret för att lämna den erforderliga informationen måste huvudsakligen falla på företagen. Konsumentverkets uppgift bör vara att överlägga med branschorganisationerna för att söka utveckla ett varudeklarationssystem. Folkpartiet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om behovet av varudeklarationer.

Teledistribuerad varuinformation

Avsikten med jämförande tester och provningar är att de skall finnas tillgängliga för konsumenterna. Det kan vara svårt för den enskilde konsumenten att skaffa sig motsvarande överblick över marknadens utbud. Med bl.a. videotex och text-TV kompletterat med teleprogramvara kan viktig jämförande information om varor och tjänster ställas till många konsumenters förfogande. Varu- och tjänsteförteckningar och produktinformation bör därför branschvis sammanställas i öppna databaser. Konsumenten skall inte enbart behöva vända sig till en konsumentupplysare för att ta del av dataöverförd information.

Under 1988 har en försöksverksamhet bedrivits med varuinformation direkt till ett antal hushåll i Västerås. Andra liknande försök pågår inom hemvården i Göteborg och på Ekerö.

Folkpartiet anser att konsumentverket bör få i uppdrag att genomföra utvidgade prov med videotexdistribuerad varuinformation direkt till konsumenten.

Riksdagen bör ge regeringen detta till känna.

Prismärkning

Konsumenten måste kunna ställa krav på handeln att prismärkningen skall vara tydlig. Prismärkning i butiken – direkt på varan eller på hyllkanten – får inte försvinna med införandet av datakassor.

Även vid skyltning av varor bör priset anges. I Sverige saknas alltför ofta prislappar på varorna i skylfönstren till skillnad från t.ex. Danmark, där handeln inte tvekar att ange priset.

Konsumentverket bör ges i uppdrag att på nytt ta upp prismärkningsfrågorna med handeln för att åstadkomma en förbättring för konsumenterna i detta avseende.

Mot. 1988/89
L703

Vad som framförts i detta avsnitt bör ges regeringen till känna.

Könsdiskriminerande reklam

Riksdagen beslutade 1986 att konsumentverket skulle följa den könsdiskriminerande reklamens omfattning och utveckling. Uppdraget härleds från den konsumentpolitiska utredningen "Hushållning för välfärd", som enligt sina direktiv särskilt skulle överväga frågan om det fanns behov av ytterligare lagstiftning. Konsumentverkets bedömning kommer inom kort att redovisas till regeringen.

Alla former av könsdiskriminerande reklam bör bekämpas bl a genom aktiv opinionsbildning. Vi anser att mycket har förbättrats genom påverkan, självsanering och frivilliga regler inom reklambranschen. Men fortfarande väcker vissa annonser anstöt och är exempel på övertramp. Könsdiskriminerande bilder och framställningar hör inte hemma i det svenska samhället och därmed ej heller i reklamen.

Vår grundinställning är att reklamen skall återspegla ett livsmönster som bygger på kvinnors och mäns lika värde och på jämställdhet mellan könen. Näringslivet och reklambranschen har ett stort etiskt ansvar att utforma regler för reklam som följer upp dessa grundvärderingar.

Konsumentverket bör självfallet även efter utredningsuppdragets avslutning följa utvecklingen inom reklamområdet och gemensamt med näringslivet stävja könsdiskriminerande övertramp.

Genom utbildning, opinionsbildning och självsanering bör möjligheter finnas att sätta stopp för den könsdiskriminerande reklamen. Möjligheterna synes också större nu efter det att man inom den svenska reklambranschen bildat ett särskilt etiskt råd rörande könsdiskriminerande reklam (ERK), vars uppgift blir att hindra sådan reklam. Rådet måste utöva en auktoritativ och vägledande roll med socialt och etiskt ansvar inom reklambranschen.

Konsumentrådgivning

Den kommunala konsumentrådgivningen är utbyggd i de flesta kommuner. Men trots allt saknar 16 kommunersådan verksamhet. Verksamheten bygger på kommunernas frivilliga initiativ, och de avgör själva hur den skall organiseras. Det visar sig att resurserna för kommunernas konsumentarbete varierar starkt. Folkpartiet anser det önskvärt att det över hela landet finns rådgivning av hög kvalitet.

Genom den lokala kontakten mellan konsument och konsumentvägledare får konsumenten inte enbart vägledning vid inköp av t.ex. en kapitalvara utan kan även få hjälp med eventuella reklamationer.

Även budgetrådgivningen har visat sig vara värdefull och efterfrågad inte minst av många unga människor, som har svårigheter att klara sin ekonomi, när de flyttar hemifrån. Även hushållens ökade skuldsättning kräver insatser från konsumentrådgivarna.

Det saknas tyvärr i Sverige en brett förankrad frivillig konsumentrörelse.

Erfarenheten bl. a. från USA visar att om många konsumenter engagerar sig i frivilliga konsumentorganisationer, når de syftet att sprida rådgivning och kan påverka näringslivet för bättre produkter. Behovet är inte mindre sedan den socialdemokratiska regeringen drog in hemkonsumentorganisationen ute i länen.

Mot. 1988/89
L703

Glesbygdstöd

Det statliga stödet till butiker i glesbygd har haft stor betydelse för butikernas fortsatta existens. Nära 200 butiker har erhållit driftstöd sedan stödformen efter viss försöksverksamhet infördes för 10 år sedan. Dagligvarubutiken är i de flesta byar en livsnödvändig förutsättning för att man skall kunna bo kvar i bygden. Försök med vidgade servicefunktioner i glesbygdshandeln som postservice, apoteksombud m m pågår och nu även med hjälp av videotex. Man kan emellertid inte bortse från att varaktiga lönsamhetsproblem finns i många stödbutiker. Kundkretsen minskar genom befolkningsminskningar. Flera länsstyrelser har varnat för ytterligare utarmning av glesbygdsbutikerna.

Folkpartiet vill framhålla betydelsen av glesbygdshandelns fortsatta verksamhet och därmed även värna om servicebidragen.

Anslagsfrågor

Konsumentverket

Konsumentverkets huvuduppgift är att stödja konsumenterna i deras strävan att på marknaden tillgodose sina behov och önskemål. Genom riksdagens beslut om en ny produktsäkerhetslag får verket inledningsvis utvidgade och resurskrävande arbetsuppgifter. Även harmoniseringsarbetet med EG och verkets deltagande i det internationella standardiseringsarbetet kräver extra medelstillskott. Folkpartiet tillstyrker därför propositionens förslag på dessa områden.

Allmänna Reklamationsnämnden (ARN)

ARN:s främsta uppgift är att lösa tvister mellan konsumenter och näringsidkare. Ett område som har aktualiserats under senare år är ARN:s behörighet att pröva tvister mellan konsumenter och fastighetsmäklare. Riksdagen har beslutat om en översyn av lagen om fastighetsmäklare där det ankommer på regeringen att avgöra översynsarbetets omfattning.

Folkpartiet anser det vara önskvärt att nämnden redan under kommande budgetår får möjligheter att pröva fastighetsmäklartvister och därmed bistå konsumenterna i en fråga som har stor betydelse för den enskilde. Nämnden har i sin budgetframställning yrkat 280 000 kr särskilt för detta ändamål. Folkpartiet tillstyrker, till skillnad från regeringen, detta förslag. Däremot avstyrker vi propositionens förslag om ytterligare 205 000 kr. till den lokala reklamationshanteringen.

D. Hemställan

Mot. 1988/89

L703

Med hänvisning till vad i motionen anförts hemställs

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om riktlinjer för pris- och konkurrenspolitiken¹]

[att riksdagen av regeringen begär förslag om lagstiftning som säkrar individens rätt att fritt välja sakförsäkring¹]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om konsumtionslinjen och specialkurser inom konsumtionsområdet²]

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om provningsverksamhet inom konsumentverkets verksamhetsområde,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om varudeklarationer,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om teledistribuerad varuinformation,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om prismärkning,

5. att riksdagen till Allmänna reklamationsnämnden för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 10 376 000 kronor,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen har anförts om Allmänna reklamationsnämndens verksamhet.

Stockholm den 18 januari 1989

Bengt Westerberg (fp)

Ingemar Eliasson (fp)

Karin Ahrland (fp)

Charlotte Branting (fp)

Sigge Godin (fp)

Ingela Mårtensson (fp)

Jan-Erik Wikström (fp)

Kerstin Ekman (fp)

Karl-Göran Biörsmark (fp)

Birgit Friggebo (fp)

Elver Jonsson (fp)

Anne Wibble (fp)

Ulla Orring (fp)

¹1988/89:N221

²1988/89:Ub217